
VAN DER SCHOOT ARCHITECTEN BV BNA SCHIJNDEL

Nieuwe Eerdsebaan 8
5482 VS Schijndel
telefoon 073-5493841
E-mail: info@vanderSchootArchitecten.nl

Betreft: Herstel en verduurzaming van een woonhuis Rijkswal 44
in Woudrichem

Datum: 27-03-2026
ref: 1067

Onderbouwing en toelichting aanvullend op bouwhistorische verkenning

Behoud door lef en verantwoordelijkheid

De opdrachtgever heeft bewust gekozen om Rijkswal 44 – een rijksmonument – aan te kopen. Dat is geen “makkelijke” aankoop, maar een investering met risico's én verantwoordelijkheid. Juist door dit monument weer in gebruik te nemen, te herstellen en toekomstbestendig te maken, wordt voorkomen dat het pand verder achteruitgaat. Zonder deze stap is de kans groot dat het monument in de komende jaren verder in verval raakt en uiteindelijk (deels) verloren gaat. Het plan is daarom in de kern bedoeld om het monument te behouden door het weer duurzaam te laten functioneren als woning.

Zorgvuldig ingrijpen: eerst behouden, dan pas aanpassen

We benaderen het pand met respect voor wat er al is. Alles wat van groot belang is voor het karakter en de structuur van het monument behandelen we als “blijven staan”-materiaal. Alleen waar het echt nodig is voor veilig, gezond en praktisch gebruik (en dus voor het behoud op lange termijn), stellen we een aanpassing voor. Daarbij kijken we telkens eerst naar alternatieven met zo min mogelijk aantasting. Als er toch iets verandert, doen we dat zo beperkt mogelijk, bij voorkeur omkeerbaar, en met aandacht voor passende detaillering en herstel.

Waarden als leidraad

De bouwhistorische verkenning geeft een duidelijke waardering van onderdelen (hoge, positieve en indifferente intrinsieke waarde). Die waardering gebruiken we als kompas bij elke keuze: bij hoge waarde zijn we maximaal terughoudend, bij positieve waarde wegen we zorgvuldig af, en bij indifferente onderdelen is er ruimte om te verbeteren zonder het monumentale verhaal te beschadigen.

Wij volgen de in de bouwhistorische verkenning toegepaste gradaties van intrinsieke waarde (hoge / positieve / indifferente intrinsieke waarde). Daarbij hanteren wij per ingreep het volgende,

Noodzaak (veiligheid, bruikbaarheid, installatietechniek, verduurzaming, vocht/constructie).

Alternatievenafweging: kan het met minder aantasting? (behoud/aanpassing i.p.v. sloop).

Minimale aantasting & reversibiliteit: zo klein mogelijk, bij voorkeur omkeerbaar.

Herstel van hoofdkarakter: waar latere toevoegingen storend zijn, kan herstel naar het hoofdbeeld van 1889 wenselijk zijn (mits goed onderbouwd).

Documenteren: opname, fotoregistratie, (deel)ontleding waar nodig, en zorgvuldig demonteren/opslaan/hergebruik van onderdelen.

1. Hoge intrinsieke waarde – motivatie per stelling (1889)

Bij “hoge intrinsieke waarde” geldt behoud als hoofdregel; afwijking alleen bij aantoonbare noodzaak, minimale aantasting en zeer zorgvuldige detaillering/compensatie.

Stelling 01: de buitengevels uit 1889

Motivatie: De buitengevels uit 1889 vormen de kern van het monumentale hoofdkarakter (dokterswoning in eclectische stijl) en blijven daarom uitgangspunt voor het plan. Ingrepen beperken zich tot herstel en onderhoud (metselwerk, voegwerk, pleisterwerk met schijnvoegen, detailleringen), met behoud van bestaande geleding en profileringen. Aanpassingen t.b.v. verduurzaming worden zodanig uitgewerkt dat het gevelbeeld en materiaalexpressie behouden blijven.

Stelling 02: de binnenmuren die de structuur uit 1889 weergeven

Motivatie (algemeen): Binnenmuren die de hoofdstructuur van 1889 dragen, worden behouden. Waar functionele aanpassingen noodzakelijk zijn, streven wij naar openingen/doorbraken i.p.v. volledige verwijdering, zodat de historische leesbaarheid maximaal behouden blijft.

Als voorbeeld willen wij de ingreep muur (muur tussen bergruimte 60 en garage 59), benoemen. Wij stellen voor deze wand (bestaande toestand) te verwijderen om een bruikbare bijkeuken (0.8) te realiseren die past bij hedendaags woongebruik. De noodzaak is functioneel (logische plattegrond, bruikbaarheid, dagelijkse routing) en draagt bij aan langdurig duurzaam gebruik van het monument.

- indien mogelijk wordt gekozen voor een beperkte doorbraak (of behoud van penant/sporen) i.p.v. volledige sloop;
- constructieve consequenties worden opgevangen zonder schade aan omliggende historische bouwdelen.

De kast/en-suite combinatie op de eerste verdieping, zal volledig in ere worden hersteld.

Stelling 03: de rookkanalen uit 1889, horend bij de structuur, die de stookcultuur uit de bouwperiode weergeven

Motivatie: Rookkanalen uit 1889 zijn waardevolle dragers van de oorspronkelijke wooncultuur en blijven gehandhaafd. Daarmee niet meer actief in gebruik als rookkanaal, maar wel de mogelijkheid beidend om de noodzakelijke verduurzamingsmaatregelen in op te nemen. Hierdoor de gelegenheid biedend, deze kanalen onzichtbaar toe te kunnen toevoegen.

Stelling 04: de kozijnen en ramen of deuren uit 1889

Motivatie: Kozijnen/ramen/deuren uit 1889 blijven in principe behouden en worden waar nodig gerepareerd (deelvervanging, houtrotherstel, schilderwerk) met behoud van profileringen, indeling en hang- en sluitwerk. Verduurzaming wordt zo ontworpen dat het historische beeld niet wordt aangetast, middels achterzetramen en vacuüm glas.

Stelling 05: de binnenmuren die de structuur uit 1889 weergeven

Motivatie: Zie stelling 02. Wij motiveren per locatie of behoud, beperkte doorbraak of (alleen als uiterste) verwijdering noodzakelijk is, met vastlegging van alternatieven en mitigatie.

Stelling 06: de kozijnen en ramen of deuren uit 1889

Motivatie: Zie stelling 04. Indien vervanging onvermijdelijk is (bijv. constructief/technisch afgeschreven), geldt: 1-op-1 vervanging in maatvoering, roedeverdeling, profilering en materiaal, met maximaal behoud van bestaand beslag en detaillering.

Stelling 07: elementen uit 1889: inbouwkasten, wasemkap, stootprofielen, mantelschouwen, suitedeuren

Motivatie: Deze elementen zijn essentieel voor de interieur-identiteit van het pand en blijven uitgangspunt. Waar herstel nodig is, gebeurt dit conserverend (repareren i.p.v. vervangen).

2. Positieve intrinsieke waarde – motivatie per stelling (ca. 1916 / 1934 / 1940-1950)

“Positief intrinsiek” is ondersteunend voor het karakter/structuur; behoud is uitgangspunt, maar er is meer ruimte voor aanpassing als noodzaak, alternatieven en bijhorende zorgvuldigheid.

Stelling 01: buitengevels en binnenmuren uit uitbreidingsfase ca. 1916 en 1934

Motivatie: Deze uitbreidingslagen horen bij de historische gelaagdheid (dokterswoning met praktijk) en blijven in principe afleesbaar. Aanpassingen worden beperkt tot herstel en het verbeteren van bruikbaarheid, met respect voor bestaande openingen, maatverhoudingen en materialisering.

Stelling 02: rookkanaal uit 1934 (structuur en stookcultuur)

Motivatie: In de bouwhistorische verkenning is benoemd dat de schoorsteen/het rookkanaal in 1934 tegen de buitengevel is geplaatst, om de toen gerealiseerde praktijkruimten te bedienen, en dat deze stookplaatsen/schoorsteen niet meer in gebruik zijn. Wij stellen voor dit rookkanaal aan de buitenzijde te verwijderen omdat:

1. het een latere toevoeging is die het gevelbeeld verstoort en om het venster heen “slingert”;
2. het geen functionele rol meer heeft;
3. verwijdering de mogelijkheid geeft het oorspronkelijke hoofdbeeld en detaillering van de dakrand (windveer/waterbord) weer te herstellen;
4. hiermee het monumentale karakter van de 1889-hoofdvorm sterker leesbaar wordt, terwijl de 1934-laag op andere plekken (bijv. praktijkstructuur en afwerkingen) nog steeds herkenbaar blijft.

Stelling 03: kozijnen en ramen uit circa 1916 en 1934

Motivatie: Deze kozijnen/ramen ondersteunen de bouwfaseringsfase en blijven in principe behouden. Door functionele wensen en technische uitvoering is er voor gekozen om de voormalige entree/ toegang naar de dokterspraktijk (uitbreiding 1934) aan te passen.

Stelling 04: afwerkingen uit 1934 en periode 1940-1950

Motivatie: Afwerkingen uit deze periodes worden behouden waar ze nog gaaf en betekenisvol zijn (bijv. architraven), en worden alleen aangepast als dat noodzakelijk is voor technische verbetering (vocht, installaties, isolatie) of functioneel passend wonen.

Stelling 05: elementen uit 1934 en periode 1940-1950 (trap en keukeninterieur)

Motivatie: Elementen zoals de trap (1934) en het keukeninterieur uit 1940-1950 vormen herkenbare lagen in de bewoningsgeschiedenis. Vanwege functioneel en toekomstig woongebruik zal een trap worden gehandhaafd en een trap worden toegevoegd. Eveneens ten aanzien van toekomstbestendig woongebruik en genot zal de keuken worden vervangen. Deze zal worden hergebruikt in de bijkeuken.

Stelling 06: alle constructies uit 1889, ca. 1916 en 1934 (wijze van constructie karakteristiek; materialen niet bijzonder)

Motivatie: Omdat de constructiewijze karakteristiek is, is het uitgangspunt: **handhaven** en waar nodig versterken met minimaal ingrijpen. Versterkingen worden zó ontworpen dat de historische constructielogica leesbaar blijft. Bij vervanging van niet-bijzondere materialen geldt: behoud waar mogelijk, vervang alleen waar technisch noodzakelijk en documenteer de ingreep.

3. Indifferente intrinsieke waarde – motivatie per stelling (1966 en later)

Bij "indifferent" is er ruimte voor wijziging, mits het hoofdkarakter, de historische structuur en waardevolle onderdelen niet worden aangetast.

Stelling 01: alle buitenmuren uit 1966 en later

Motivatie / omgang: Buitenmuren uit latere fasen mogen worden aangepast of (deels) verwijderd wanneer dit nodig is voor herstel van het monumentale hoofdbeeld, verbetering van de woningkwaliteit of technische verduurzaming.

Stelling 02: alle kozijnen, ramen en deuren uit 1966 en later

Motivatie / omgang: Deze onderdelen kunnen worden vervangen/verbeterd (energie, comfort, veiligheid), bij voorkeur met een vormgeving die het historische karakter ondersteunt (profilering/roedeverdeling/kleurenplan passend bij het geheel).

Stelling 03: alle afwerkingen uit 1966 en later

Motivatie / omgang: Latere afwerkingen worden waar nodig verwijderd om onderliggende waarden zichtbaar te maken, technische problemen op te lossen of installaties in te passen.

Stelling 04: alle elementen uit 1966 en later

Motivatie / omgang: Elementen zonder betekenis voor het karakter mogen wijzigen. We verantwoorden dat hiermee de hoofdstructuur en waardevolle onderdelen worden ontzien en het pand geschikt wordt voor duurzaam gebruik.

Stelling 05: alle constructies uit 1966 en later

Motivatie / omgang: Latere constructies mogen worden aangepast t.b.v. veiligheid, isolatie of routing, mits de ingreep geen negatieve gevolgen heeft voor de historische constructies en gevels van 1889/1916/1934.

Met vriendelijke groet,

Namens onze opdrachtgever [REDACTED] en [REDACTED],

Ir. [REDACTED]
Van der Schoot Architecten BNA, Schijndel
